

Dok je mladić spremao veliku svijeću na petrolej za svjećarenje i okupljanje ribe, najstariji ribar u barci, naslonjen na veliku mrežu, tunolovku, kojom se love krupne ribe, počeo priču, jednu od mnogih legendi iz posljednjeg vojevanja.

— Bilo je to — govorio je stari ribar — onda, kada su se Njemci povlačili iz Boke. Dobro sam zapamtio tu noć. Bura je fijukala, podizala valove i sa njima bijesno udarala po obali. Sa ove strane zaliva praštali su mitraljezi i puške. Nijemci su grurali topovima.

Kasno uveče prošao je pored moje kuće prema Verigama Ivo Đuranović. Išao je teškim, umornim korakom, jedva vukući nogu za nogom. Naprezao je i posljednji dio snage da odoli pomamnoj buri. Vjetar ga je na mahove zaustavljao, sipao mu prašinu u oči, te je zastajkivao i pridržavao se kamenih branika, koji su podignuti uz put, pored zaliva.

Bilo mi je čudnovato kuda ide u kasno doba noći. Granate su praštale visoko preko njege, dok su mu puščani meci fijukali oko glave. Išao je prema uvali gdje mu je bila privezana barka.

Krupan i razvijen, stari i iskusni mornar, Ivo Đuranović, bijaše pouzdan pomorac u svako doba dana i noći. On je na tuđim brodovima oplovio čitav svijet, preživio mnoge oluje i dva velika brodoloma. Njegove su oči gledale kopno žarke Afrike, leđa mu je pržilo ekvatorsko sunce. Noga mu je kročila na kopno svake primorske zemlje, osim Nove Zelandije . . .

Imao je malo imanje i u gladne ratne godine više je pritezao kaiš i postio, nego što je mrsio. Bio je siromah ali do krajnosti pošten čovjek. Umro bi od gladi a tuđe ne bi dirnuo. Neobično je volio svoju porodicu, ženu i sina. A ko i ne bi volio onako divnu ženu, kakvu je on imao.

Njegova Joka, visoka i jaka, potsjećala je na one žene koje slikari i vajari uzimaju za model

ljepote. Kao djevojka očaravala je sve momke okolo zaliva svojim vitkim stasom, koji je u isti mah bio i snažan i gibak. Imala je ponosito držanje, kosu uvijenu u veliki čvor na zatiljku i lijepe, krupne plave oči. Sin mu je bio krasno momče, lijep, i zdrav kao da je od stijene odvaljen.

Njih dvoje volio je Ivo Đuranović kao očni vid. Kod naših mornara to se događa. Mladost provedu lutajući po moru, a pod starost se, većinom kao siromasi, vraćaju na rođeno ognjište, smire se i ostave pustolovine, okuće i počinju porodični život.

Sto puta mi je Ivo rekao:

»Čovjek treba da voli svoju porodicu. U njoj se rađaju klice svih ljubavi: prema slobodi, rodnom kraju, ljepoti, umjetnosti — prema svemu«.

Te noći kada je Ivo Đuranović prošao pored moje kuće, Nijemci su oступali s one strane zaliva. Bježali su iz Boke. Odlazili su kao bijesni psi, uvijek spremni da zalaju i zakolju. Partizani su stalno pucali i žurili da se što prije prevezu na onu stranu Veriga, da bi potjerali Nijemce. To su bili borci čuvene Druge dalmatinske brigade.

U početku sam mislio da Ivo Đuranović žuri da prevozi naše partizane. To je često radio za vrijeme rata.

Nije stigao ni do uvale, ponovno se povratio natrag. Došao je k meni. Umjesto »dobro veče« rekao mi je:

»Komšijo, možda se nikada više nećemo vidjeti. Odvedoše moju Joku i sina, Nijemci, prokleti bili . . .«

Dvije krupne suze skotrljaše se niz čekinja brade. To me zabolje jer kod nas stariji ljudi teško zaplaču. Usne su mu neprekidno drhtale:

»Odveli su moju rođenu ženu da je siluju, oni, Nijemci, i sina, mojeg jedinca, da ga strijeljaju . . .«

Drhtao je. Čini mi se da nikada u životu nijesam vidio čovjeka da se tako tresu. Nervozno je lomio prste i grizao usne govoreći:

» — Nijemci, dušmani . . .«

Onda me zamolio da pođem s njim do barke, da je spremimo. Polagano smo se spustili niz krš do mora. Iz male kućice uzeli smo vesla. Ivo Đuranović je ušao u barku i namjestio ih za veslanje.

»Zbogom« — reče mi pri polasku.

Dovidenja! — odgovorih. I dan današnji ne vjerujem da me čuo.

Da bi savladao uzburkano more veslao je snažno. Barka je lagano odmicala prema drugoj strani, gdje su još bili Nijemci, njegova žena i sin. Ja sam se polagano uputio prema svjetioniku i sjeo. Sa bijelog stuba u Verigama, bljesak svijetla presijecao je zaliv. Dugo sam tu stajao i gledao u uzburkano more.

U tami sam barku ubrzo izgubio iz vida . . .

Kad sam htio da krenem kući trže me jedan jedini pucanj. Ponovo sam sjeo, čekajući da rašal svjetlećih metaka poleti s naše strane na neprijatelja. Odgovora nije bilo. Ništa se nije čulo.

Odjednom, nakon izvjesnog vremena od pucanja, nešto je tupo udarilo u obalu ispod mene. Pogledao sam i vidio barku Iva Đuranovića. Pomislih da se sigurno iskrcao na drugu stranu zaliva, pa su morska struja, koja je ovdje vrlo jaka, i more dovukli barku ovamo.

Polagano sam se uputio kući. Te noći nijesam spavao. Morila me neka sumnja, bojao sam se da

se Ivu nije nešto dogodilo. Ja sam sa njim proveo mladost, a jedno vrijeme smo zajedno plovili.

Sjećao sam se naše mladosti i prvih ribarenja na udicu, dimljivih mornarskih kafana u prekomorskim zemljama, svega do malopredašnjeg »Dovidenja«.

U zoru su naši prešli na drugu stranu zaliva. Sjutradan je čitava Boka bila oslobođena . . .

Tek treći dan odnekud je došao moj rođak. Pričao mi je o Ivu Đuranoviću.

One noći kada sam ja sjedio kod svjetionika i čuo onaj jedan jedini pucanj, poginuo je Ivo Đuranović. Ubio ga je Nijemac. Sina su mu našli mrtva tamo na drugoj strani zaliva. Rođak mi je pričao da se Ivanovom sinu videla rupa na čelu i zatiljku. Tuda je prošao metak, a onda ga je netko izbo nožem.

— A ženu? — pripitah rođaka.

»One noći kada su Nijemci otstupali i nju su sa sinom povelili na onu stranu zaliva — pričao mi je. — Bila je kao izvan sebe. Žalila je sina i stalno ga je nagovarala da bježi . . . Preklinjala ga je da bar on spasi glavu. I, on je pokušao, no sustigao ga je metak snajpera. Nju su zatim strijeljali i bacili je u more. Nikada je nijesu našli.

— Ja kod kuće čuvam Jokinu maramu . . .

Tako je stari ribar završio priču o sudbini poštene porodice.

I sada, dok svijetlo svjetionika na mahove obasja uski tijesnac Veriga, čini mi se da gledam njih troje, čija je krv po plavoj pučini crveno ispisala krvavu bajku ne tako daleke prošlosti.